

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Fra Klubbens besøg på Frilandsmuseet onsdag den 10. september 2014

Frilandsmuseet er grundlagt 1897 af Bernhard Olsen (1836-1922). Dets første placering var i et hjørne af Kongens have. Arealet var på 4 tdr. land. Museet voksede sig hurtigt større og flyttede i 1901 til Sorgenfri. Museet dækker nu sammen med Brede Værk, som man samarbejder med, 85 tdr. land. Museerne hører under Nationalmuseet.

De første bygninger kom fra Skåne (Tvillingegården), Halland (firlænget bulhus), Småland (loftbod og vandmølle) og Sydslesvig (Ostenfeldt), altså fra områder, der tidligere har været danske, men ikke længere er det. Bernhard Olsen ville have en bygningssamling, der viste udviklingen fra den skorstensløse gård med mennesker og dyr under samme tag til den firlængede sydslesvigske bondegård med flere ildsteder og mennesker og dyr i hver sin længe. I øvrigt havde Bernhard Olsen tæt kontakt til de øvrige nordiske bygningsmuseer, Skansen i Stockholm, Bygdøy i Oslo og Kulturen i Lund.

Omvisningen havde temaet ”En bondes hverdag”. På museet er repræsenteret alle slags bønder fra godsejere over den velaflagte bonde til daglejeren med en enkelt gris.

Deltagerne var på rundvisningen delt i to hold. Fortællerens hold gik fra hovedbygningen forbi stubmøllen og den firelængede gård fra Ladager på Fyn til smedjen fra Ørbæk, Fyn. Huset, der var opført 1845, var ikke stort, men rummede ud over smedjen, og hvad dertil hørte, smedefamiliens lejlighed: Køkken, stue, kammer og bageovn.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Umiddelbart ved siden af smedjen var man i gang med opførelse af et ”nyt” tilflyttet hus: Degne- og enkeboligen fra Stenstrup på Sydfyn. Huset har ligget opmagasineret på museet i 70 år, men man har nu fået støtte fra skibsreder Carsten Brebøls Fond til husets opsætning. Håndværkerne har været i gang længe og nu var det begyndt at ligne et hus.

Den videre vej gik forbi et trelænget (!) husmandssted fra Årup, Fyn fra 1760, til Bystævnet under byens træ og videre til sprøjtehuset fra Kirkesåby, Sjælland (1830), med slangesprøjte. Selve sprøjten, der var anbragt på en vogn, består af en dobbeltvirkende firemandshåndbetjent pumpe med tilhørende suge- og sprøjteslange. Hver landsby skulle efter kgl. forordning af 1764 have en slangesprøjte med tilbehør. Samtidig befaledes det at holde gadekær og branddamme i god stand.

Rundvisningen fortsatte til den store gård fra Pebringe, Sjælland (1779). Den består af fire sammenhængende længer med indkørsel gennem en port i længen ud mod vejen. Gården er præget af mange ombygninger og reparationer og har meget skæve vægge. Den værdifulde husdyrgødning blev opbevaret i en mødding på gårdspladsen, således at den var i sikkerhed for uvedkommende. Indgangen til stuehuset sker gennem et bislag med forstue. Efter forstuen kommer man ind i det daglige opholdsrum, stuen, der også var soverum. Der var typisk møblering: Langbord med fast bänk langs vinduerne med husbondens plads for bordenden. Ved bordets inderside en løs bänk til familiens kvinder. Karlens grødskeer er anbragt ved vinduet. På modsatte væg er anbragt to sammenbyggede himmelsenge. På en loftsbjælke var malet de tolv solemærker, en ”sol” for hver dag mellem 1. juledag og Helligtrekongersaften. På disse mærker blev angivet, hvilken slags vejr, det havde været den pågældende dag. Man mente, at vejret de næste tolv måneder ville blive som det havde været i disse 12 dage. Senere er tilbygget en ”øverste stue” – gildestuen. Vest for skorstenen følger bryggerset/stegerset og videre vest derfor tørvehus og pigekammer (!). Udgravninger omkring gården har vist, at der på stedet har været gårdanlæg fra omkring 1300.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Næste stop var landhåndværkernes hus fra Kalvehave, Sjælland (fra ca. 1700, senere udvidet). Det indeholder to lejligheder med virksomheder. I den ene ende af huset lavede faderen bånd til tønder på en snittebænk. I den anden ende fremstillede hans søn, som var faglært hjulmager, hjul og vogne. Hjulmagerværkstedet, der er fra 1869, indeholder drejebænk, der trækkes af et stort hjul med håndsving, høvlebænk med klemmekroge, navbor, bøsningsbor og mange andre redskaber til hjulmageri. Hjulmageren kunne i øvrigt også godt klare at udskifte glastruder. Landsbyhåndværkere var ikke strengt specialiserede. I det hele taget var det gamle landsbysamfund præget af brede kompetencer og man kunne i vid udstrækning selv reparere og fremstille sine redskaber; dette gjaldt især træ, vidjer m.v., men jerngenstandene måtte man til smeden med, både når det gjaldt fremstilling og reparation.

Rundvisningens sidste gård var fra Ostenfeld (Sydslesvig, 1600-tallet). Bernhard Olsen kendte gården fra sin tid som soldat i Ostenfeld under krigen i 1864. Gården blev som en af de første erhvervet til museet. Det var i 1899. Gården repræsenterer den nordtyske hallebygning: Én længe, treskibet med stort hovedrum og et udskud i hver side. I den ene ende har dyrene deres stald, køerne i den ene side med hovederne ind mod det åbne hovedrum, i den anden side hestene og svinene.

I den anden ende havde menneskene indrettet sig omkring et stort ildsted. Ved ildstedet var ophængt kogekar i en kedelskede med takker til indstilling af højden over flammerne. Rundt om ildstedet en mængde husgeråd m.v. Over ildstedet hang nogle trærammer til opbevaring af f. eks. brød. I udskuddene i denne ende af bygningen er indsat vinduer, og der fandtes de såkaldte siddelser, dvs. siddepladser med borde, bænke og alkover, hvor man spise og drak og spillede brætspil eller anden underholdning og hvor man sov.

På bordene og på murede "bænke" omkring ildstedet findes mange eksempler på redskaber, der har været brugt i den daglige husholdning. Sidst i 1700-tallet blev bygningen udvidet, idet der til menneskenes afdeling blev føjet to rum: Tv. dørn (stue) med fajancefliser, alkovevæg og bilæggerovn. Th. piesel (storstue) med udskårne træpaneler i renaissancestil med hylde øverst til anbringelse af prydggenstande, f. eks. Kellinghusenfajance. I stor-

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevareministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

stuen stod kunsthæderigt udskåne kister og skabe til opbevaring af sengelinned, andre tekstiler og andet husgeråd, som ikke brugtes til daglig. Storstuen har blyndfattede ruder med indbrændte navne og ornamenter, skænket af naboer og venner. Disse blev så bedt til et gilde kaldet ”glarøl”. Storstuen blev desuden brugt til afholdelse af fester m.v.

Frilandsmuseet har over 100 bygninger. Det vil kræve et betragteligt tidsrum at se alle disse huse og mærke sig de udstillede genstande. Omvisningen gav, selv om den kun omfattede de tre gårdtyper, et godt billede af det tidligere danske hovederhvervs bygningsforhold og af leveforholdene for erhvervets udøvere.

Og så sluttede man af med kaffe og kage i Frilandsmuseets restaurant.

Du kan finde flere billeder fra arrangementet på:
<http://www.klub60plus.dk/Arrangementer/140910%20Frilandsmuseet/index.htm>